

Plinius, Epistulae

Epistula 7.27

C. PLINIUS SURAE SUO S.

1 Et mihi discendi et tibi docendi facultatem otium praebet. Igitur perquam velim scire, esse phantasmata et habere propriam figuram numenque aliquod putes an inania et vana ex metu nostro imaginem accipere. 2 Ego ut esse credam in primis eo ducor, quod audio accidisse Curtio Rufo. Tenuis adhuc et obscurus, obtinenti Africam comes haeserat. Inclinato die spatiabatur in porticu; offertur ei mulieris figura humana grandior pulchriorque. Perterrito Africam se futurorum praenuntiam dixit: iturum enim Romam honoresque gesturum, atque etiam cum summo imperio in eandem provinciam reversurum, ibique moriturum. 3 Facta sunt omnia. Praeterea accedenti Carthaginem egredientique nave eadem figura in litore occurrisse narratur. Ipse certe implicitus morbo futura praeteritis, adversa secundis auguratus, spem salutis nullo suorum desperante proiecit.

4 Iam illud nonne et magis terribile et non minus mirum est quod exponam ut accepi? 5 Erat Athenis spatiosa et capax domus sed infamis et pestilens. Per silentium noctis sonus ferri, et si attenderes acrius, strepitus vinculorum longius primo, deinde e proximo reddebatur: mox apparebat idolon, senex macie et squalore confectus, promissa barba horrenti capillo; cruribus compedes, manibus catenas gerebat quatiebatque. 6 Inde inhabitantibus tristes diraeque noctes per metum vigilabantur; vigiliam morbus et crescente formidine mors sequebatur. Nam interdium quoque, quamquam abscesserat imago, memoria imaginis oculis inerrabat, longiorque causis timoris timor erat. Deserta inde et damnata solitudine domus totaque illi monstro relicta; proscribatur tamen, seu quis emere seu quis conducere ignarus tanti mali vellet. 7 Venit Athenas philosophus Athenodorus, legit titulum auditoque pretio, quia suspecta vilitas, percunctatus omnia docetur ac nihilo minus, immo tanto magis conducit. Ubi coepit advesperascere, iubet sterni sibi in prima domus parte, poscit pugillares stilum lumen, suos omnes in interiora dimittit; ipse ad scribendum animum oculos manum intendit, ne vacua mens audita simulacra et inanes sibi metus fingeret. 8 Initio, quale ubique, silentium noctis; dein concuti ferrum, vincula moveri. Ille non tollere oculos, non remittere stilum, sed affirmare animum auribusque praetendere. Tum crebrescere fragor, adventare et iam ut in limine, iam ut intra limen audiri. Respicit, videt agnoscitque narratam sibi effigiem. 9 Stabat innuebatque digito similis vocanti. Hic contra ut paulum exspectaret manu significat rursusque ceris et stilo incumbit. Illa scribentis capiti catenis insonabat. Respicit rursus idem quod prius innuentem, nec moratus tollit lumen et sequitur. 10 Ibat illa lento gradu quasi gravis vinculis. Postquam deflexit in aream domus, repente dilapsa deserit comitem. Desertus herbas et folia concerpta signum loco ponit. 11 Postero die adit magistratus, monet ut illum locum effodi iubeant. Inveniuntur ossa inserta catenis et implicita, quae corpus aevo terraque putrefactum nuda et exesa reliquerat vinculis; collecta publice sepeliuntur. Domus postea rite conditis manibus caruit. 12 Et haec quidem affirmantibus credo; illud affirmare aliis possum. Est libertus mihi non illitteratus. Cum hoc minor frater eodem lecto quiescebat. Is visus est sibi cernere quendam in toro residentem, admoventemque capiti suo cultros, atque etiam ex ipso vertice amputantem capillos. Ubi illuxit, ipse circa

verticem tonsus, capilli iacentes reperiuntur. 13 Exiguum temporis medium, et rursus simile aliud priori fidem fecit. Puer in paedagogio mixtus pluribus dormiebat. Venerunt per fenestras — ita narrat — in tunicis albis duo cubantemque detonderunt et qua venerant recesserunt. Hunc quoque tonsum sparsosque circa capillos dies ostendit. 14 Nihil notabile secutum, nisi forte quod non fui reus, futurus, si Domitianus sub quo haec acciderunt diutius vixisset. Nam in scrinio eius datus a Caro de me libellus inventus est; ex quo coniectari potest, quia reis moris est summittere capillum, recisos meorum capillos depulsi quod imminebat periculi signum fuisse.

15 Proinde rogo, eruditionem tuam intendas. Digna res est quam diu multumque consideres; ne ego quidem indignus, cui copiam scientiae tuae facias. 16 Licet etiam utramque in partem — ut soles — disputes, ex altera tamen fortius, ne me suspensum incertumque dimittas, cum mihi consulendi causa fuerit, ut dubitare desinerem.

Vale.

Gloser

abscedo [abscessi, abscessus] vb3 intr forlader, forsvinder
acer adj gennemtrængende
advento vb1 intr nærmer sig
advesperascit [-avit] upers vb3 bliver aften
affirmo vb1 tr bekræfter
albus adj hvid
amputo vb1 tr skærer af
area f1 gård
auguror vb1 dep tager varsler, forudsiger
barba f1 skæg
capax [capac-] adj rummelig
capillus m2 hår
caput [capit-] n3 hoved
careo [carui, caritus] vb2 intr fri for
catena f1 håndlænke
cera f1 voks
cerno [crevi, cretus] vb3 tr skelner, ser
comes [comit-] comm3 følgesvend
compes [comped-] f3 fodlænke
concerpo [-psi, -ptum] vb3 tr plukker
condo [-didi, -ditus] vb3 tr placerer sammen
conduco [-duxi, -ductus] vb3 tr leje
conficio vb3 tr fuldender
conjecto vb1 tr kaster sammen, konkluderer, gætter
consulo [-lui, -ltus] vb3 tr +aliquem konsulterer, +alicui drager omsorg for
crebresco [crebrui,-] vb3 intr vokser
crus [crur-] n3 ben
cubo [cubui, cubitus] vb1 intr sover
culter m2 kniv, saks
deflecto [-flexi, flectus] vb3 tr bøjer
depello [-puli, -pulsus] vb3 tr driver væk, forstøder
desero [-rui, -rtus] vb3 tr forlader
desino [-sii, -situs] vb3 tr stopper, holder op med
detondeo [-totondi/tondi, -tonsus] vb2 tr skærer af, klipper
digitus m2 finger
dilabor [-lapsus] vb3 dep opløser
dirus adj frygtelig
dormio vb4 tr sover

effigies [effigie-] f5 billede
effundo [-fudi, -fusus] vb3 tr spreder, udgraver
emo [emi, emptus] vb3 tr køber
eruditio [erudition-] f3 uddannelse
exedo [-edi, -esus] vb3 tr opæder, fortærer
exiguus adj kort
expono vb3 tr viser, afslører
fenestra f1 vindue
folium n2 blade
formido [formidin-] f3 frygt
forte adv tilfældigvis
fragor [fragor-] m3 larm
gero [gessi, gestus] vb3 tr bærer
gradus m4 skridt
herba f1 grøn vegetation
horreo vb2 tr stritter
idolon [idol-] n2 billede (jf.)
illiteratus adj udannet
illucesco [illuxi, -] vb3 intr lysner
immineo vb2 intr hænger over, truer
implico vb1 tr involverer
inanis adj tom
incumbo [-cubui, -cubitus] vb3 intr ligger op af
inero vb1 intr vandrer
infamis adj berygtet
innuo vb3 intr nikker, giver tegn
inero [-serui, -sertus] vb3 tr sætter ind i
intendo vb3 tr retter, anstrenger
lectus m2 leje
lentus adj langsom
libertus m2 frigiven
licet vb upers det er tilladt, selvom
limen [limin-] n3 dørtrin, grænse
macies [macie-] f5 tyndhed
monstrum n2 dårlig varsel, monster
moror vb1 dep intr tøver
numen [numen-] n3 guddommelig vilje
offirmo vb1 tr gør fast, bevarer
os [ossi-] n3 ben, knogler
paidagogium n2 "børnehaven"

percontor [percunct-] vb1 tr udspørger
perquam adv meget gerne
phantasma [phantasmat-] n3 spøgelse
praebeo vb2 tr giver mulighed for
praenuntio vb1 tr forudsige
praetereo vb4 tr går forbi, forlader
pretium n2 pris
proicio vb3 tr kaster væk, forkaster
promissus adj langt
publice adv offentlig, på almindelig vis
pugillaris adj skrivetavler
puto vb1 antager
putrefacio [-feci, factus] vb3 tr gør rådden, fordærver
quatio [quassus] def vb3 tr ryster
quiesco [-evi, -etus] vb3 intr sover, hviler
recedo [-cessi, -cessus] vb3 intr trækker sig tilbage
recido [-cisi, -cisu] vb3 tr skærer af
reperio [repperi, repertus] vb4 tr finder
resideo vb2 intr sidder
reus m2 anklaget
scrinium n2 bogkasse
sepelio [-pelivi, -pultus] vb4 tr begraver
simulacrum n2 lighed, form
spargo [sparsi, sparsus] vb3 tr strøer, spreder
spatiosus adj rummelig
squalor [saqualor-] m3 beskidthed
sterno [stravi, stratus] vb3 tr udbreder
stilus m2 stilus
strepitus [strepitu-] m4 larm
summitto [-misi, -misus] vb3 tr skærer af
tonsus m4 tonsur
torus m2 pude, forhøjning
uigil [vigil-] adj vågen
uigilo vb1 intr våger
uilitas [vilitat-] f3 billighed
uinculum [vincul-] n2 kæder
uivo [vixi, victus] vb3 intr lever

Grammatisk kommentar

Her følger en grammatisk kommentar til §1-5, 7-9 og 16.

Et mihi discendi et tibi docendi facultatem otium praebet.

Fritiden giver både mig mulighed for at lære og dig for at undervise.

I denne sætning findes et direkte objekt *mihi ... facultatem* som består af en kerne *facultatem* samt to adled *discendi* og *docendi* sidestillet ved *et*. *Discendi* og *docendi* er begge infinitte verbalformer, gerundium, der betegner verbets betydning uden tempus eller modus. Det bruges som et nomen i sætningen og bøjes i alle kasus undtagen nominativ. Her brugt i genitiv for at betegne det, der er mulighed for. De to dativer *mihi* og *tibi* står som indirekte objekter for verballedet *praebet*.

Igitur perquam velim scire, esse phantasmata et habere propriam figuram numenque aliquod putes an inania et vana ex metu nostro imaginem accipere.

Derfor vil jeg meget gerne vide, om du mener, der findes spøgelser, og at de har en egen form og en eller anden magt, eller om de tomme og uvirkelige tager skikkelse i kraft af vores frygt.

I denne periode findes fire infinitiver (*scire, esse, habere, accipere*), der alle er direkte objekter, *scire* for *velim* og de tre sidste for *putes*. Infinitiven betegner ligesom gerundium verbets betydning uden hensyn til tempus og modus og bruges som et nomen, men det kan stadig selv konstrueres med samme led, som var det en finit verbalform. Her har *esse* subjektet *phantasmata*, *habere* det direkte objekt *propriam ... aliquod*, og *accipere* har subjektet *inania et vana sc. phantasmata* og det direkte objekt *imaginem* samt adverbialledet *ex metu nostro*. De tre er eksempler på akkusativ med infinitiv, der svarer til en ledsætning. Konstruktion følger kognitionsverber (mening, ytring, kundskab og sansning). På dansk kender vi den fra sætninger som:

- Jeg bad ham gøre det.
- Jeg bad ham om at gøre det.
- Jeg hørte ham komme.
- Jeg hørte, at han kom.

Velim står her i konjunktiv for at forstærke ønsket om at vide (en volativ / optativisk konjunktiv). Verbet består af stammen *vel-* optativsmærket *-i-* (oprindeligt indoeuropæisk **-ie-* / *-i-*) og første person singularis mærket *-m*. Konjunktiven *putes* skyldes, at det kommer i en genstandssætning (direkte objekt for *scire* og udtrykker en mulighed (potentiell konjunktiv)). Stammen *put-* er blevet tilføjet optativsmærket **-ie-*, forkortet til *-e-*, samt anden person singularis endelsen *-s*. På dansk benytter vi kun konjunktiv i enkelte stivnede sætninger som:

- Kongen leve!
- Vel bekomme!
- Fanden tage mig!

Som erstatning for konjunktivs formerne bruges modalverberne (skulle, ville, kunne) til udtrykke en jussiv /optativisk konjunktiv (sammenlign »Du skal gå« med »gå«). Konjunktiv bruges til at udtrykke noget tænkt /fiktivt (hypotetisk) overfor indikativen, som udtrykker fakta. Dette ses ved, at det, der strider mod virkelighed og er irrealt, sættes i præteritum og konjunktiv (jf. dansk hvis han vidste det, ville han være kommet).

Konstruktionen *ex metu nostro* er en præpositionsforbindelse, som består af tre dele et præpositional, en kerne og et adled, som tilsammen udgør et adverbialt led

Ego ut esse credam in primis eo ducor, quod audio accidisse Curtio Rufo.

Jeg foranlediges først og fremmest til at tro, at de er til, på grund af det, jeg hører, hændte Curtius Rufus.

Perioden begynder med det personlige pronomen *ego*, som giver Plinius fokus, da det ikke er almindeligt at udtrykke *ego*. At Plinius ønsker sig selv i fokus fremgår endvidere af verbets passivform (*duc-or*). En formel definition af forskellen mellem aktiv og passiv kunne lyde: det direkte objekt i en aktiv sætning er subjekt i en passiv sætning. Det betyder, at fokus skifter fra den handlende (aktive) til selve handlingen (passiv). I ledsætningen *ut esse credam* findes konjunktivsformen *cred-a-m*. I første conjugation dannes konjunktiv ved at tilføje -e- til stammen, hvilket falder sammen med stammen i 2. conjugation og i 3. og 4. conjugation bruges mærket til at danne futurum, i disse conjugationer bruges derfor mærket -a-. Desuden bruges det indoeuropæiske optativmærke -i- i arkaiske former som *sim, velim* af *sum, volo* og *faxim* af *facio*. Forskellen på indikativ og konjunktiv er, at indikativen bruges om det faktuelle, hvor konjunktiven bruges om det fiktive (tænkte, hypotetiske). I dette tilfælde er ledsætningen en tænkt og mulig (potentiel) følge af hovedsætningen og skal derfor have et verbum i konjunktiv. *Eo* er en adverbial brug af ablativen, som angiver årsagen (udgangspunktet for Plinii tanker), her til knytter sig en relativ ledsætning *quod audio ... Curtio Rufo*, som har et verbum i indikativ, da den angiver en faktuel beskrivelse og ville kunne erstattes af et adjektiv (det er dermed en adjektivisk ledsætning). Perfektiv infinitiven, *accidisse*, er sammentrækning af *accidivisse*. Det er typisk at halv vokalen -u- synkoperes mellem to enslydende vokaler, men fænomenet spreder sig til andre former. Det sammensatte verbum, *ac-cidisse* tager et indirekte objekt i dativ, *Curtio Rufo* om den /det i hvis nærvær, det hændte (jf. dansk det hændte /skete for). Sammensatte verber (*verba composita*) tager således hyppigt et indirekte objekt i dativ.

Tenuis adhuc et obscurus, obtinenti Africam comes haeserat.

Da han endnu var fattig og ukendt, havde han som sekretær knyttet sig til ham, der havde opnået Africa som provins.

De to sidestillet adjektiver *tenuis* og *obscurus* fungerer her som appositioner til det implicitte subjekt i *haeserat*. *Haereo* har hyppigst en præpositionsforbindelse med *in* om det, man knytter sig til men kan også have et indirekte objekt i dativ her *obtinenti*. Det imperfektivt participium i aktiv *obtinenti* har her det direkte objekt *Africam*. Et participium er en adjektivisk form af verbet og kan betragtes som et verbaladjektiv, som beskriver nogen eller noget og kan konstrueres med direkte /indirekte objekter. At participiet er imperfektivt betyder at det skal oversættes samtidigt med hovedverbet. Imperfektivt participium i aktiv kendes på mærket -nt-. På latin findes endvidere gerundiv med mærket -nd-, som kan betragtes som et imperfektivt participium i passiv (en som bør..., -værdig), det perfektive participium i passiv med mærket -t-, som har to varianter: Supinum (1. supinum ender på -tum og anden 2. supinum på -tu), som kan bruges i forskellige stivnede konstruktioner ved bevægelsesverber og adjektiver (jf. *eo cubitum* jeg går til ro, og *mirabile dictu* forunderligt at sige). På dansk finder vi formen i forbindelse med hjælpe- og modalverber: jeg har *skrevet* brevet. Det perfektive participium i passiv fungerer som et verbaladjektiv med passiv betydning og en afsluttet handling. Tilsidst findes det prospektive /futurums participium med mærket -tur-, som gerne betegner en handling, som skal lige til at indtræde. *Comes* er ligesom de to adjektiver en apposition til subjektet.

Inclinato die spatiabatur in porticu; offertur ei mulieris figura humana grandior pulchriorque. Perterrito Africam se futurorum praenuntiam dixit: iturum enim Romam honoresque gesturum, atque etiam cum summo imperio in eandem provinciam reversurum, ibique moriturum.

Da dagen var gået på hæld, spadserede han i søjlegangen; da stødte en kvindefigur større og smukkere end noget menneske på ham. Hun fortalte den skrækslagende, at hun var Africa og et forvarsel om fremtiden: han ville komme til Rom og beklæde embeder, han ville også vende tilbage til selvsamme provins med den største magtbeføjelse, og han ville dø der.

Perioden her indledes med en absolut ablativ, der er en sætningserstatning, som udtrykker en forudsætning for den sætning, den absolutte ablativ optræder i. Konstruktionen består af et nomen samt et participium (imperfektivt eller perfektivt) eller et andet nomen, som begge står i ablativ. Konstruktionen er et adverbialt led (et indskud) og skal oversættes enten samtidig med hovedhandlingen (ved IPA) eller afsluttet (ved PPP og nogle nominer). På dansk kender vi konstruktion i enkelte stivnede udtryk som:

- kort sagt
- rundt regnet
- alvorligt talt

På latin gælder den hovedregel, at subjekt i den absolutte ablativ skal være forskellige fra subjekt i sætningen, den absolutte ablativ optræder i. Verbet *spatiabatur* er imperfektivt præteritum indikativ passiv 3. person singularis. Imperfektivt for at give et beskrivende billede af situationen, præteritum da det foregik i fortiden, indikativ eftersom det er en beskrivelse af noget faktisk og passiv fordi verbet er et deponent verbum. Deponente verber har en passiv form men aktiv betydning: handlingen ofte er både passiv og aktiv eller hverken klart aktiv eller passiv. På dansk kender vi det fra verber som:

- slås; drengene slås
- mødes; vi mødes kl. 9
- ses; vi ses

I sætningen *offertur ...pulchriorque* står i tredje person singularis passiv, hvilket gør, at der kommer fokus på subjektet *mulieris figura humana*, som i en aktiv sætning ville være det direkte objekt. Vi får her foranstillet det indirekte objekt *ei*, hvilket giver dette ord emfase. Eksemplet illustrerer også forskellen mellem det direkte objekt og det indirekte objekt, idet det indirekte objekt betegner en genstand, som opnår noget ved handlingen, og det direkte objekt betegner den genstand, det første opnår. I det følgende findes en akkusativ med infinitiv (ACI) brugt om indirekte tale. I indirekte tale gælder, at hovedsætninger sættes i ACI, og ledsætninger sættes i konjunktiv, da de ikke giver udtryk for forfatterens holdning. I den første ACI er *se* akkusativen, der fungerer som subjekt for et underforstået *esse*. Hele konstruktionen er direkte objekt for *dixit*, med implicit subjekt.

Verbal roden i *nunti-* (*nuntius* / a budbringer, *nuntio* jeg bebuder) udløser de følgende ACI'er *iturum*, *gesturum*, *reversurum*, *moriturum*, der alle har et underforstået *esse* og et implicit subjekt, *eum*. Formerne der ender på -ur er alle prospektiv participier, der bruges om den nære fremtid. Formen *Romam* er en adverbial brug af akkusativen om målet for en rejse og skal forstås parallelt med *in eandem prouinciam*, da præpositionen kan udelades ved byer og små øer.

Iam illud nonne et magis terribile et non minus mirum est quod exponam ut accepi?

Mon ikke det, jeg nu fortæller, som jeg har hørt det, er mere forfærdeligt og ikke mindre forunderligt

I denne sætning peger *illud* frem til *quod exponam*, der indeholder sætningen *ut accepi*. Her er det vær at bemærke brugen af aspekt og modus. I hovedsætningen *Iam ...est* bruges imperfektiv indikativ præsens om det faktuelle, i ledsætningen *quod exponam* finder vi imperfektiv konjunktiv: imperfektiv om det beskrivende, konjunktiv fordi ledsætningen indgår i hovedsætningen (implikativ ledsætning) som et adled til *illud*. Det er altså en adjektivisk relativ sætning, der giver en nærmere definition af en genstand i hovedsætningen. Den er derfor ikke faktuel og skal dermed stå i konjunktiv. *Ut accepi* står derimod i perfektiv indikativ præsens. Perfektiv fordi Plinius har hørt det, og indikativ fordi, det er en adverbial relativ sætning og dermed et adverbialt led i *quod exponam*. En ledsætning kan også udfolde indholdet af den sætning, den indgår som et led i, da kalder vi dem for eksplikative ledsætninger. De kan stå som direkte objekt, apposition, fremsættende, spørgende eller som udfyldende af et adverbial.

Erat Athenis spatiosa et capax domus sed infamis et pestilens.

I Athen var et hus omfangsrigt og rummeligt men berygtet og sygt.

Athenis er her pluralis selvom der er tale om én by (jf. Hedehusene) og står i en lokativisk ablativ.

Per silentium noctis sonus ferri, et si attenderes acrius, strepitus vinculorum longius primo, deinde e proximo reddebatur:

I nattens stilhed høres en lyd, og hvis du spidsede øre, genlød først lænkers raslen langt væk dernæst helt tæt på.

De to passiver *ferri* og *reddebat* bruges for dramatisk effekt, da de holder fokus på omgivelserne.

mox apparebat idolon, senex macie et squalore confectus, promissa barba horrenti capillo; cruribus compedes, manibus catenas gerebat quatibatque.

Straks kom en skikkelse til syne, en gammel, mager og beskidt mand med langt skæg og strittende hår. Han bar og rystede lænker om anklerne og hænderne.

Perioden her er holdt i imperfektiv præteritum *appare-ba-t*, *gere-ba-t*, *quatit-ba-t*, da det er en beskrivelse af vores spøgelse.

Venit Athenas philosophus Athenodorus, legit titulum auditoque pretio, quia suspecta vilitas, percunctatus omnia docetur ac nibilo minus, immo tanto magis conducit.

Filosoffen Athenodorus ankom til Athen og læste opslaget. Da han erfarede prisen, og da den syntes urimelig billig, undersøgte han alt, fik alt at vide, og ikke desto mindre snarere desto mere lejede han huset.

Her findes igen en adverbial brug af akkusativ i *Athenas*, og der er en absolut ablativ *auditoque pretio*, som hører til *percunctatus conducit*.

Ubi coepit advesperascere, iubet sterni sibi in prima domus parte, poscit pugillares stilum lumen, suos omnes in interiora dimittit;

Da det begyndte at blive aften, beordrede han sine slaver at redde op i husets forreste del, forlanger at få skrivetavler, stylus og lys, og sender sine slaver ind i husets indre.

Her bruges infinitiverne *advesperascere* og *sterni* som direkte objekter på lige fod med *pugillares stilum lumen* og *suos omnes* i de følgende sætninger.

ipse ad scribendum animum oculos manum intendit, ne vacua mens audita simulacra et inanes sibi metus fingeret.

Han selv koncentrerer sit sind, sine øjne og sin hånd med at skrive, for at hans afslappet sind ikke skulle hallucinere og skabe en ubegrundet frygt.

Konstruktionen *ad scribendum* består af en præposition *ad* og en gerundium *scribendum* og er en af de tre måder, man kan angive en hensigt på på latin (en eksplikativ ledsætning). Alternativerne er en ledsætning indledt med *ut / ne* (for at, for at ikke) eller at bruge anden supinum (verbets imperfektiv stamme -t-um). Anden supinum bruges dog mest ved bevægelse (*eo cubitum*, gå til ro).

Initio, quale ubique, silentium noctis; dein concuti ferrum, vincula moveri. Ille non tollere oculos, non remittere stilum, sed affirmare animum auribusque praetendere. Tum crebrescere fragor, adventare et iam ut in limine, iam ut intra limen audiri. Respicit, videt agnoscitque narratam sibi effigiem.

I begyndelsen var det ligesom en stille nat overalt. Dernæst rystes jern, kæder rasles. Han løfter ikke øjnene, lægger ikke sin stylus men hærder sindet og lukker ørene. Nu vokser larmen og når frem til tærsklen og kan allerede høres inden for tærsklen. Han kigger op, for øje på og genkender den skikkelse, han var blevet fortalt om.

Forællingen er nået til et dramatisk højdepunkt. For at øge tempoet og den dramatiske effekt undlader Plinius at personbøje verberne men lader dem stå i infinitiv (*concuti, moveri, tollere, remittere, offirmare, praetendere, crebescere, adventare, audiriri*). Vi vender tilbage til Athenodorus med tricolonet *respicit, videt, agnosicitque*, der alle både har betydningen at se men også erkende.

Stabat innuebatque digito similis vocanti.

Den stod og insinuerede som med en kaldende finger.

Similis er et adjektiv, som tager et adled i genitiv eller dativ om det, der er en lighed med.

Hic contra ut paulum exspectaret manu significat rursusque ceris et stilo incumbit.

Han derimod gjorde tegn med hånden til, at den skulle vente lidt, og bøjede sig igen over sin voks og stylus.

Ledsætningen *ut ...exspectaret* har konjunktiv da det er en eksplikativ ledsætning (en følge) til *significat*.

Illa scribentis capiti catenis insonabat.

Den raslede med lænkerne over hovedet på den skrivende.

Illa viser her tilbage til *effigies* og frem til *insonabat*. Da *effigies* er femininum skal *illa* også være det for at opnå kongruens, ligesom *insonaba-t* skal være singularis, når subjektet er i singularis. Verbet kongruerer med subjekt i person og tal, adjektiv kongruerer med et substantiv i køn, tal og kasus, og pronominer kongruerer med det, de står i stedet for, i køn og tal (kasus bestemmes af deres funktion i sætningen). *Capiti* her er indirekte objekt til *insonabat*, da det er den genstand, som opnår noget /i hvis nærvær handlingen udspiller sig. Det således typisk at sammensatte verber konstrueres med et indirekte objekt, da deres betydning ikke kræver et direkte objekt.

Respicit rursus idem quod prius innuentem, nec moratus tollit lumen et sequitur.

Han kiggede igen op på den, der insinuerede som tidligere, tøvede ikke, løftede lampen og fulgte efter.

IPA'en *innuentem* oversættes her samtidig med hovedverbet *respicit* altså præteritum, og PPP'en *moratus* oversættes aktiv, da den kommer fra de deponente verbum *moror*.

Licet etiam utramque in partem ut soles disputes, ex altera tamen fortius, ne me suspensum incertumque dimittas, cum mihi consulendi causa fuerit, ut dubitare desinerem.

Diskuter det gerne fra begge synsvinkler -som du plejer-, dog den ene stærkere end den anden, sådan at du ikke efterlader mig i spænding og tvivl, når nu min grund til at rådspørge dig var, at jeg skulle holde op med at tvivle.

Det upersonlige verbum *licet* (det er tilladt) optræder her ved sin position og betydning som en konjunktion (vær så god!, ja). Det kan konstrueres med konjunktiv og betyde selv om.

Lidt om dansk og latinsk sætningsopbygning

Vi kan groft inddele en sætning i tre felter:

1. Forfelt
2. Midtfelt
3. Bagfelt

På dansk vil forfeltet være et forbinderfelt, der forbinder sætningen til det foregående, midtfeltet vil være et neksusfelt, og bagfeltet vil være et indholdsfelt. Det betyder, at ved hovedsætninger vil felt 1 indeholde konjunktioner og adverbier, felt 2 neksus samt neksusadverbier, og felt 3 infinitte former, objekter eller prædikater og indholdsadverbier. Ved ledsætning vil felt 1 indeholde konjunktioner, felt 2 subjekt, neksusadverbier og finit verbum, og felt tre infinitte former, objekt eller prædikat samt indholdsadverbier. Dansk har dermed en streng ordstilling, som definerer ordenes rolle i sætningen. Latin derimod har en fri ordstilling, da det er ordenes indbyrdes kongruens og former (endelser), som definerer deres rolle i sætningen. Ordstillingen er bestemt af et kommunikativt hensyn, hvor det gælder at jo længere til venstre noget står jo større fokus. Det betyder, at forfeltet gerne indholder subjektet (ved angivelse af sætningens tema), konjunktioner, indholdsadverbier, midtfeltet har objekt, prædikat, adverbier, og bagfeltet verbum og adverbier. At venstrestilling giver øget fokus kan godtgøres ved, at adledet gerne kommer efter kernen e.g. *pater-familias* og *SPQR*; *Senatus populusque Romanus*, og at adledet foranstilles for emfase e.g. *alicuius causa*.

	Forfelt	Midtfelt	Bagfelt
Dansk HS	K ADV	S V ADV	SP IO DO ADV
Dansk LS	K ADV	S V ADV	SP IO DO ADV
Latin	K ADV S	IO DO SP ADV	ADV V